



Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.2.40>

УДК 334:726+ 339.5

І. С. Крамаренко,

д. е. н., професор, професор кафедри менеджменту,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0417-0918>

І. О. Іртищева,

д. е. н., професор, професор кафедри менеджменту,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7025-9857>

І. І. Надточій,

д. е. н., професор, професор кафедри економіки,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0693-8000>

О. П. Павленко,

д. е. н., професор, завідувач кафедри публічного управління та

адміністрування економіко-правового факультету,

Одеський національний університет ім. І.І. Мечнікова

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5493-5798>

Н. В. Гришина,

к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1768-750X>

**ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА І ТРАНСФЕРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ
ПІДПРИЄМСТВ: АРХІТЕКТОНІКА ВЗАЄМОДІЇ**

*I. Kramarenko,
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Admiral Makarov National University of Shipbuilding*

*I. Irtysheva,
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Admiral Makarov National University of Shipbuilding*

*I. Nadtochii,
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Admiral Makarov National University of Shipbuilding*

*O. Pavlenko,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Public
Management and Administration, Faculty of Economics and Law,
Odesa I.I. Mechnikov National University*

*N. Hryshyna,
PhD, Assistant Professor,
Admiral Makarov National University of Shipbuilding*

CIRCULAR ECONOMY AND TRANSFER POTENTIAL OF ENTERPRISES: ARCHITECTONICS OF INTERACTION

В статті розкрито архітектоніку взаємодії цифрової економіки та трансферного потенціалу підприємств з урахуванням потреб відновлення економіки в умовах воєнних викликів та повоєнної реконструкції. Доведено, що процес інтеграції принципів циркулярної економіки у трансферний потенціал підприємств, особливо з урахуванням викликів воєнного часу та завдань повоєнного відновлення, залишається недостатньо дослідженим та потребує уваги. Розкрито взаємозв'язок національної економіки та циркулярної економіки, визначаючи характер їх взаємодії й довести, що впровадження циркулярних принципів сприяє підвищенню економічної стійкості, розвитку територіальних громад та зменшенню негативного

впливу на довкілля в умовах воєнних викликів і повоєнного відновлення. Сформовано архітектоніку взаємодії циркулярної економіки з національною, що характеризує комплексність та системність взаємодії всіх рівнів та вимірів. Доведено, що архітектоніка взаємодії циркулярної економіки та національної економіки формується як багаторівнева система взаємопов'язаних інституційних, економічних, соціальних та екологічних елементів, що забезпечують трансформацію виробничих і управлінських процесів на всіх рівнях економіки у напрямі сталого розвитку, економічної стійкості та ефективного повоєнного відновлення.

В статті визначено, що трансферний потенціал підприємств відіграє ключову роль у впровадженні циркулярних підходів, забезпечуючи поширення технологій, знань і ефективних управлінських рішень. В процесі дослідження наголошено, що архітектоніка взаємодії циркулярної економіки та трансферного потенціалу підприємств формується як багаторівнева система взаємопов'язаних компонентів, що забезпечують ефективне впровадження інноваційних та ресурсоефективних рішень. Доведено, що архітектоніка демонструє системний і синергійний характер взаємодії, де розвиток трансферного потенціалу підприємств стимулює впровадження циркулярних підходів, а застосування принципів циркулярної економіки підвищує ефективність трансферу знань і технологій, сприяючи сталому розвитку національної економіки та громад.

The article reveals the architectonics of interaction of the digital economy and the transfer potential of enterprises, taking into account the needs of economic recovery in conditions of war challenges and post-war reconstruction. It is proved that the process of integrating the principles of the circular economy into the transfer potential of enterprises, especially taking into account the challenges of wartime and the tasks of post-war recovery, remains insufficiently researched and requires attention. The relationship between the national economy and the circular economy is revealed, determining the nature of their interaction and proving that the implementation of circular principles contributes to increasing economic

sustainability, the development of territorial communities and reducing the negative impact on the environment in conditions of war challenges and post-war recovery. The architectonics of interaction of the circular economy with the national economy is formed, which characterizes the complexity and systematic interaction of all levels and dimensions. It is proven that the architecture of the interaction of the circular economy and the national economy is formed as a multi-level system of interconnected institutional, economic, social and environmental elements that ensure the transformation of production and management processes at all levels of the economy in the direction of sustainable development, economic stability and effective post-war recovery.

The article determines that the transfer potential of enterprises plays a key role in the implementation of circular approaches, ensuring the dissemination of technologies, knowledge and effective management decisions. In the process of research, it is emphasized that the architecture of the interaction of the circular economy and the transfer potential of enterprises is formed as a multi-level system of interconnected components that ensure the effective implementation of innovative and resource-efficient solutions. It is proven that the architecture demonstrates the systemic and synergistic nature of the interaction, where the development of the transfer potential of enterprises stimulates the implementation of circular approaches, and the application of the principles of the circular economy increases the efficiency of the transfer of knowledge and technologies, contributing to the sustainable development of the national economy and communities.

Ключові слова: *циркулярна економіка, трансферний потенціал підприємств, сталий розвиток, управління інноваціями, ресурсна ефективність, трансфер знань, архітектоніка.*

Keywords: *circular economy, transfer potential of enterprises, sustainable development, innovation management, resource efficiency, knowledge transfer, architectonics*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах війни для суб'єктів господарювання особливо загострюються питання забезпечення конкурентоспроможності, виходу на зовнішні ринки та сталого подальшого розвитку. Формування стратегій і програм розвитку ускладнюється постійними енергетичними, військовими, логістичними та міграційними викликами. За таких умов зростає потреба в аналізі трансферного потенціалу підприємств як інструменту виявлення їх сильних і слабких сторін, а також можливостей адаптації до кризових умов.

Окрім цього, систематичне руйнування інфраструктури та реалізація «зеленого курсу» розвитку України зумовлюють необхідність перегляду напрямів діяльності підприємств, зокрема в частині переходу до замкнених циклів виробництва та впровадження інноваційних бізнес-моделей. Такий підхід сприятиме підвищенню ефективності господарської діяльності на засадах циркулярної економіки. У зв'язку з цим дослідження особливостей і переваг циркулярної економіки з можливістю її інтеграції у трансферний потенціал підприємств в умовах воєнних викликів є актуальним та практично значущим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження, присвячені проблематиці циркулярної економіки, представлені у працях таких науковців, як Бойко Є., Войціцька К., Гасанов Е., Капранова Л., Кусік Н., Стегней М., Самойлик Ю., Магда О., Харко М. Ревенко А. та інших. Особливості формування й розвитку трансферного потенціалу підприємств розглядаються у роботах Князя С. В., Викриач М. М., Русин-Гриник Р. Р. Водночас значна частина наукових досліджень зосереджена на вивченні циркулярної економіки та трансферного потенціалу підприємств як окремих напрямів наукового аналізу. Натомість процес інтеграції принципів циркулярної економіки у трансферний потенціал підприємств, особливо з урахуванням викликів воєнного часу та завдань повоєнного відновлення, залишається недостатньо дослідженим. Саме тому аналіз взаємодії цифрової

економіки та трансферного потенціалу підприємств з урахуванням потреб відновлення економіки в умовах війни та повоєнної реконструкції є актуальним науковим і практичним завданням.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою написання статті є розробка архітектури взаємодії цифрової економіки та трансферного потенціалу підприємств з урахуванням потреб відновлення економіки в умовах воєнних викликів та повоєнної реконструкції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як наголошує колектив авторів, що «передумови розвитку циркулярної економіки визначають широкий спектр чинників, які сприяють впровадженню цього підходу до використання ресурсів. Насамперед в сучасному суспільстві все більше виникає занепокоєння, щодо загострення екологічних проблем та їх впливу на подальший соціально-економічний розвиток. Зростання свідомості про серйозні проблеми забруднення, вичерпання природних ресурсів та зміни клімату створює тиск на суб'єктів господарювання щодо переходу до більш сталого та відповідального використання ресурсів, що стає однією з ключових передумов для впровадження циркулярної економіки. Розуміння того, що циркулярна економіка може забезпечити підвищення ефективності використання ресурсів та зниження витрат, стає стимулом для компаній та урядів переходити до цього підходу». [1]

Для національних підприємств актуальність упровадження принципів циркулярної економіки посилюється постійною руйнацією цивільної та промислової інфраструктури, а також накопиченням значних обсягів промислового брухту та відходів, що утворюються внаслідок воєнних дій. За таких умов формування замкнених виробничих циклів, повторне використання ресурсів та впровадження інноваційних технологій перероблення стають не лише інструментами екологічної відповідальності, а й чинниками підвищення трансферного потенціалу підприємств. Це створює передумови для ефективного трансферу технологій, управлінських рішень та бізнес-моделей, орієнтованих на стале відновлення економіки, зростання

конкурентоспроможності підприємств і розширення їх присутності на внутрішніх та зовнішніх ринках в умовах війни та повоєнної відбудови.

Окрім проблем, що виникають у діяльності підприємств унаслідок активних бойових дій, слід зазначити, що значна частина суб'єктів господарювання в Україні представлена промисловими та сільськогосподарськими підприємствами, які мають об'єктивні передумови для впровадження принципів циркулярної економіки.

Погоджуємось з думкою Капранової Л. Г., що «Циркулярна економіка в Україні має значний потенціал для розвитку, завдяки наявним природним ресурсам, інноваційному потенціалу та європейській інтеграції. Однак, для успішного впровадження цієї моделі необхідно подолати існуючі слабкі сторони та загрози, включаючи розвиток інфраструктури, підвищення екологічної свідомості та зниження економічних ризиків» [2, с. 124]. Потенційно володіючи значним природно-ресурсним та інноваційним потенціалом, національні підприємства мають необхідні передумови для впровадження та формування стратегій розвитку на засадах циркулярної економіки. Реалізація таких стратегій, у свою чергу, сприятиме зміцненню економічної спроможності територіальних громад, підвищенню рівня зайнятості та сталому розвитку національної економіки загалом.

Такої ж думки і колектив авторів, що «Циркулярна економіка спрямована на мінімізацію відходів та максимальне використання ресурсів, що сприяє сталому розвитку територіальних громад, своєю чергою шерингова економіка трансформує традиційні підходи до споживання, власності та бізнес-моделей, базується на спільному використанні ресурсів, оренді, обміні та кооперації, що дозволяє зменшити витрати та підвищити ефективність розподілу матеріальних і нематеріальних благ» [3].

Важливо обґрунтувати взаємозв'язок національної економіки та циркулярної економіки, визначаючи характер їх взаємодії й довести, що впровадження циркулярних принципів сприяє підвищенню економічної стійкості, розвитку територіальних громад та зменшенню негативного

впливу на довкілля в умовах воєнних викликів і повоєнного відновлення. В цілому архітекtonіку взаємодії циркулярної економіки з національною зображено на рис. 1.

Архітекtonіка взаємодії циркулярної економіки та національної економіки формується як багаторівнева система взаємопов'язаних інституційних, економічних, соціальних та екологічних елементів, що забезпечують трансформацію виробничих і управлінських процесів на всіх рівнях економіки у напрямі сталого розвитку, економічної стійкості та ефективного повоєнного відновлення.

Усі рівні, які охоплює циркулярна економіка, перебувають у тісній взаємодії та формують синергійний ефект, що позитивно впливає на розвиток територіальних громад і збереження довкілля. Сформовані стратегічні напрями державної економічної та екологічної політики з урахуванням податкових стимулів і механізмів «зеленого» фінансування створюють інституційні передумови для прискорення впровадження принципів циркулярної економіки на мезо- та мікрорівнях, зокрема на рівні регіонів і суб'єктів господарювання.

Також Коробка С. В. підтверджує нашу гіпотезу про взаємозв'язок розвитку національної економіки з провадженням циркулярної, а саме: «Циркулярна економіка виступає ефективною відповіддю на сучасні економічні, екологічні та соціальні виклики, забезпечуючи нові можливості для сталого розвитку малого підприємництва в Україні. Вона сприяє оптимізації використання ресурсів, зменшенню негативного впливу на довкілля, підвищенню конкурентоспроможності підприємств і створенню нових робочих місць» [5, с.75].



Рис. 1. Архітектоніка впливу циркулярної економіки на національну

Джерело: сформовано авторами

Отже, важливим у процесі переходу до використання принципів циркулярної економіки є готовність підприємств до формування

інноваційних управлінських бізнес-моделей, що базуються на кластеризації та міжфірмовій кооперації. Саме за таких умов трансферний потенціал підприємств відіграє ключову роль у впровадженні циркулярних підходів, забезпечуючи поширення технологій, знань і ефективних управлінських рішень.

В той же час Князь С. В., Викрикач М.М. та Русин-Гриник Р. Р. зазначають, що «Трансферний потенціал відіграє ключову роль у забезпеченні гнучкості та адаптивності підприємств, що є вирішальним для виживання в умовах швидких ринкових змін. Знання про ці фактори дає можливість підприємствам прогнозувати майбутні тенденції та адаптуватися до них з мінімальними затратами. Це сприяє підвищенню ефективності бізнес-процесів, знижує ризики та відкриває нові можливості для розвитку. Наприклад, розуміння технологічних змін дозволяє торговельним підприємствам впроваджувати інновації, що підвищують конкурентоспроможність. Крім того, наукові дослідження допомагають визначити вплив зовнішнього середовища на діяльність підприємств. Аналізуючи політичні, економічні, соціальні та технологічні фактори, можна розробляти більш ефективні стратегії управління. Таке комплексне розуміння дозволяє підприємствам не тільки реагувати на зміни, але й передбачати їх, бути на крок попереду конкурентів». [6].

Трансферний потенціал підприємств тісно взаємодіє з принципами циркулярної економіки, забезпечуючи ефективне впровадження інноваційних бізнес-моделей через кластеризацію, міжфірмову кооперацію та обмін знаннями й технологіями. Така взаємодія сприяє не лише поширенню ресурсоефективних та екологічно орієнтованих рішень, а й підвищенню конкурентоспроможності підприємств, зміцненню їх інноваційної спроможності та сталому розвитку національної економіки. Взаємодію циркулярної економіки та трансферного потенціалу відображено на рис. 2.

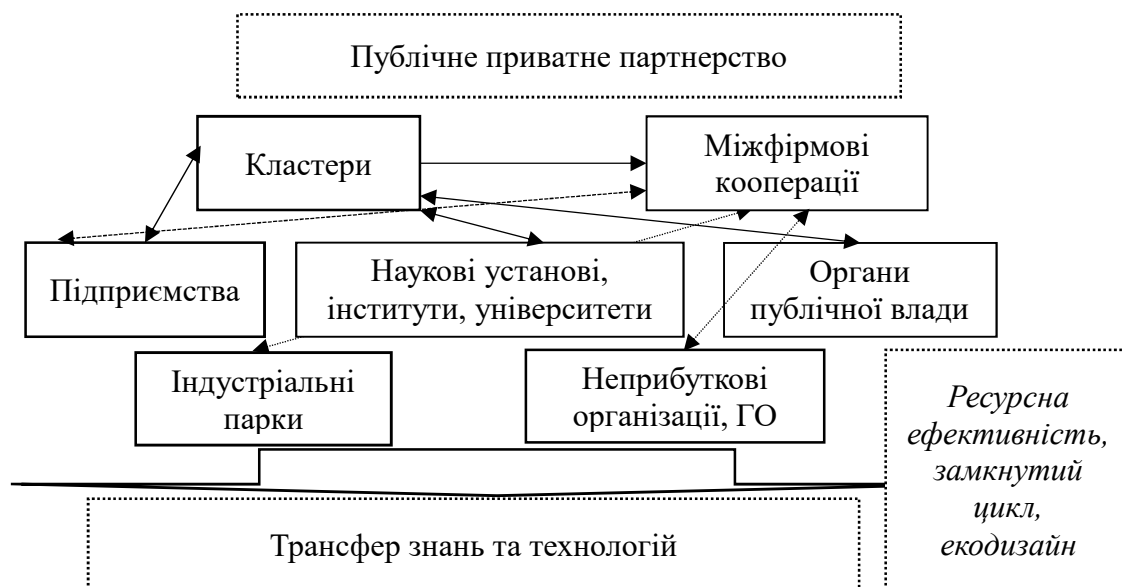


Рис. 2. Процес взаємодії циркулярної економіки та трансферного потенціалу

Джерело: сформовано авторами

Архітектоніка взаємодії циркулярної економіки та трансферного потенціалу підприємств формується як багаторівнева система взаємопов'язаних компонентів, що забезпечують ефективне впровадження інноваційних та ресурсоефективних рішень. Така архітектоніка демонструє системний і синергійний характер взаємодії, де розвиток трансферного потенціалу підприємств стимулює впровадження циркулярних підходів, а застосування принципів циркулярної економіки підвищує ефективність трансферу знань і технологій, сприяючи сталому розвитку національної економіки та громад.

Колектив авторів при визначенні впливу на формування і розвиток трансферного потенціалу наголошує також, що «Комплексне розуміння та ефективне управління цими факторами дозволяє підприємствам прогнозувати майбутні тенденції, адаптуватися до змін, мінімізувати ризики та максимізувати можливості для розвитку. Це сприяє підвищенню ефективності бізнес-процесів і забезпечує тривалий успіх у динамічному бізнес-середовищі» [6].

Розвиток трансферного потенціалу підприємств забезпечує ефективне впровадження принципів циркулярної економіки та сприяє досягненню максимальної ресурсної, технологічної та економічної ефективності діяльності.

Окрім цього, перехід підприємств на принципи циркулярної економіки зумовлений викликами та тенденціями глобального розвитку, зокрема змінами на світових ринках, екологічними стандартами та інноваційними підходами. О.В. Олійник, С.Ф. Легенчук, О.Д. Юрківська наголошують, що «Упродовж останнього десятиліття розвинені країни активно впроваджують циркулярну економіку, яка витісняє застарілу лінійну економіку, що має недоліки у вигляді виснаження природних ресурсів і загострення екологічних проблем. Передумовами переходу від лінійної до циркулярної економіки є нераціональне використання та скорочення ресурсів, низька ефективність виробництва, збільшення викидів у навколишнє середовище та щораз більше занепокоєння щодо зворотного утворення відходів» [8, с. 54].

Розвиток трансферного потенціалу підприємств у цьому контексті забезпечує ефективну адаптацію до цих викликів, сприяє впровадженню циркулярних бізнес-моделей, обміну знаннями і технологіями, а також підвищенню конкурентоспроможності та стійкості підприємств у довгостроковій перспективі.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.
Досліджено взаємозв'язок національної економіки та циркулярної економіки, визначаючи характер їх взаємодії й довести, що впровадження циркулярних принципів сприяє підвищенню економічної стійкості, розвитку територіальних громад та зменшенню негативного впливу на довкілля в умовах воєнних викликів і повоєнного відновлення. Сформовано архітектуру взаємодії циркулярної економіки з національною, що характеризує комплексність та системність взаємодії всіх рівнів та вимірів. Доведено, що архітектура взаємодії циркулярної економіки та національної економіки формується як багаторівнева система взаємопов'язаних

інституційних, економічних, соціальних та екологічних елементів, що забезпечують трансформацію виробничих і управлінських процесів на всіх рівнях економіки у напрямі сталого розвитку, економічної стійкості та ефективного повоєнного відновлення.

Наголошено, що трансферний потенціал підприємств відіграє ключову роль у впровадженні циркулярних підходів, забезпечуючи поширення технологій, знань і ефективних управлінських рішень. В процесі дослідження визначено, що архітектоніка взаємодії циркулярної економіки та трансферного потенціалу підприємств формується як багаторівнева система взаємопов'язаних компонентів, що забезпечують ефективне впровадження інноваційних та ресурсоефективних рішень. Доведено, що архітектоніка демонструє системний і синергійний характер взаємодії, де розвиток трансферного потенціалу підприємств стимулює впровадження циркулярних підходів, а застосування принципів циркулярної економіки підвищує ефективність трансферу знань і технологій, сприяючи сталому розвитку національної економіки та громад.

Література

1. Самойлик Ю., Магда О., Харко М., Гасанов Е. Стратегія імплементації концепції циркулярної економіки в систему агробізнесу. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2023. № 6. С. 37–43.

2. Капранова Л. Г. Циркулярна економіка як стратегія розвитку економіки України у післявоєнний період. *REPORTER OF THE PRIAZOVSKYI STATE TECHNICAL UNIVERSITY Section: Economic sciences*. 2024. Issue 39. С. 115–127.

3. Войціцька К. М., Кусік Н. Б., Ревенко А. Є. Циркулярна та шерингова економіки: сутність та перспективи впровадження на територіях України в умовах російсько-української війни та в період післявоєнного відновлення. *Економіка, управління та адміністрування*. 2024. № 4 (110). С. 116–124.

4. Бойко Є. О., Парсяк В. Н., Іртищева І. О., Крамаренко І. С. Управління водними ресурсами в контексті концепції циркулярної економіки. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9. № 1. С. 89–95.
5. Коробка С. В. Вплив циркулярної економіки на розвиток малого підприємництва. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна серія «Економічна»*. 2025. Випуск 108. С.70–79.
6. Викриач М. М., Князь С. В., Русин-Гриник Р. Р. Фактори впливу на формування і розвиток трансферного потенціалу торговельних підприємств. *Економіка і регіон*. 2024. № 1 (92). С. 103–108.
7. Іртищева І. О., Стегней М. І., Крамаренко І. С., Попович О. П. Формування трансферного потенціалу суб'єктів е-бізнесу в системі регулювання сфери торгівлі. *Актуальні проблеми інноваційної економіки та права: Всеукраїнський науковий журнал*. 2024. № 5. С. 7–10.
8. Олійник О. В., Легенчук С. Ф., Юрківська О. Д. Циркулярна економіка як основа сталого розвитку підприємства: обліковий аспект. *Економіка, управління та адміністрування*. 2024. № 4 (110). С. 54–62.

References

1. Samoilyk, Yu., Magda, O., Kharko, M., and Hasanov E. (2023), “Strategy for implementing the concept of circular economy in the agribusiness system”, *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*, vol. 6, pp. 37–43.
2. Kapranova, L. G. (2024), “Circular economy as a strategy for the development of the economy of Ukraine in the post-war period”, *Reporter of the priazovskyi state technical university Section: Economic sciences*, vol. 39, pp. 115–127.
3. Voytsitska, K. M., Kusik, N. B., and Revenko, A. E. (2024), “Circular and sharing economies: the essence and prospects for implementation in the territories of Ukraine in the conditions of the Russian-Ukrainian war and in the

period of post-war recovery”, *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, vol. 4 (110), pp. 116–124.

4. Boyko, E. O., Parsyak, V. N., Irtyshcheva, I. O., and Kramarenko, I. S. (2024), “Water Resources Management in the Context of the Circular Economy Concept”, *Ukrains'kyj zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, vol. 9, no 1, pp. 89–95.

5. Korobka, S. V. (2025), “The Impact of the Circular Economy on the Development of Small Business”, *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu imeni V.N. Karazina serii «Ekonomichna»*, vol. 108, pp.70–79.

6. Vykrykach, M. M., Knyaz, S. V., and Rusyn-Hrynyk, R. R. (2024), “Factors of Influence on the Formation and Development of the Transfer Potential of Commercial Enterprises”, *Ekonomika i rehion*, vol. 1 (92), pp. 103–108.

7. Irtyshcheva, I. O., Stehney, M. I., Kramarenko, I. S., and Popovych, O. P. (2024), “Formation of the transfer potential of e-business entities in the system of regulation of the trade sphere”, *Aktual'ni problemy innovatsiynoi ekonomiky ta prava: Vseukrains'kyj naukovyj zhurnal*, vol. 5, pp. 7–10.

8. Oliynyk, O. V., Lehenchuk, S. F., and Yurkivska, O. D. (2024), “Circular economy as the basis of sustainable development of an enterprise: accounting aspect”, *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, vol. 4 (110), pp. 54–62.

Отримано редакцією журналу / Received: 14.02.26

Прорецензовано / Revised: 17.02.26

Схвалено до друку / Accepted: 19.02.26